

RADOVI
Zavoda za znanstveni rad
HAZU Varaždin

UDK 373.542(497.523Varaždin)(047.1)
Izvorni znanstveni članak
Original Scientific Paper

SINIŠA HORVAT
Prva gimnazija Varaždin
shorvatvz@gmail.com

Primljeno: 26. 04. 2022.
Prihvaćeno: 26. 09. 2022.
DOI: 10.21857/y26keclr19

ŠKOLSKA IZVJEŠĆA VARAŽDINSKE GIMNAZIJE

Nakon što se i u varaždinskoj Gimnaziji počela provoditi nova školska reforma popularno zvana Thunova osnova, prema njezinim odredbama škola je počela objavljivati svoja godišnja Izvješća. Ona su bila izdavana u razdoblju od stotinjak godina, počevši od 1852. do 1944., po završetku tekuće školske godine. Sadržajem su pratila cjelokupno djelovanje Gimnazije i postignuća njezinih profesora i učenika tijekom protekle godine, a zbog vrijednosti podataka koje sadrže, predstavljaju izuzetan izvor za istraživanje povijesti škole, prošlosti grada Varaždina i hrvatskog školstva uopće. Posebnu vrijednost imaju stručni i znanstveni radovi koji sadržajem pokrivaju raznorodnu tematiku od jezika i književnosti, povijesti, umjetnosti, kulture, pedagogije i brojnih disciplina prirodoslovnog područja koje su obično na početku Izvješća objavljivali članovi gimnazijskog profesorskog zbora. Rezultati njihovog istraživačkog rada nerijetko predstavljaju značajan doprinos proučavanju prošlosti, kulture ili prirodnih osobitosti varaždinskog kraja te i danas predstavljaju kvalitetnu osnovu i polazište za suvremena istraživanja na tim područjima.

Ključne riječi: školstvo; Varaždin; varaždinska Gimnazija; školske udruge; školski godišnjaci.

1. UVOD

Prije punih stotinu sedamdeset godina, šk. g. 1852./53. varaždinska je Gimnazija prema zahtjevima nove školske reforme, počela objavljivati svoja školska *Izvješća*. Zahvaljujući bogatstvu podataka i sadržaja koji su u njima bili objavljivani, ona danas predstavljaju prvorazredan povijesni izvor, ne samo za proučavanje povijesti jedne od najstarijih hrvatskih gimnazija, nego i prošlosti varaždinskog kraja i cjelokupnog hrvatskog školstva u periodu od 1852. do 1944. godine. U njima objavljeni

stručni i znanstveni tekstovi predstavljaju nezaobilazan doprinos znanosti, a posebno proučavanju kulturno-povijesnih i prirodnih osobitosti varaždinskog područja tijekom čitavog jednog stoljeća.

Neovisno o njihovom značaju i vrijednosti, do danas je sačuvan relativno mali broj primjeraka pojedinih godišta *Izvješća* varaždinske Gimnazije. Niti Nacionalna sveučilišna knjižnica ne posjeduje čitav komplet njihovih godišta, već joj nedostaju posljednja godišta osiromašenih i znatno reduciranih *Izvješća* za razdoblje *Drugog svj. rata*. U nešto većem broju nalazimo ih i u fundusu *Hrvatskog školskog muzeja* u Zagrebu. Osim u knjižnici *Prve gimnazije Varaždin*, koja posjeduje samo nekoliko godišta iz 30-ih i 40-ih godina 20. stoljeća u Varaždinu ih možemo pronaći u Gradskom muzeju Varaždin, Državnom arhivu u Varaždinu te u Knjižnici i čitaonici *Metel Ožegović*. Spomenuta gradska knjižnica posjeduje samo nekoliko primjeraka godišta iz 19. stoljeća, no za razdoblje prve polovice 20. stoljeća, raspolaže s gotovo svim godištim¹. Gradski muzej Varaždin i Državni arhiv u Varaždinu raspolažu s relativno velikim brojem godišta, čak i s po nekoliko primjeraka pojedinoga godišta, ali svaka od spomenutih ustanova posjeduje poneki primjerak godišta koji nema ona druga. No usprkos tome i u varaždinskim je ustanovama nemoguće pronaći baš sva njihova godišta, jer primjerice, ni jedna od njih ne posjeduje *Izvješće* za godinu 1855/56.² Budući da su njihovi malobrojni primjerci razasuti u fondovima brojnih ustanova, gimnazijska školska radionica *Prošlost za budućnost* je njihov cjelokupni sadržaj digitalizirala i u periodu od 1999. do 2002. godine, pohranila na CD-u. Premda se radi o učeničkom amaterskom, danas već uvelike zastarjelom radu, na taj je način znatno olakšan pregled i proučavanje njihovog cjelokupnog bogatog sadržaja.

Slijedeći nastojanja europskih apsolutnih monarha da u korist vlastite države i podanika ostvare princip općeg dobra, vladari Habsburške Monarhije su provodili brojne sustavne reforme. Pritom su se trudili uspostaviti učinkovitu upravu i pravosuđe, razviti gospodarstvo, prometnu infrastrukturu, školstvo i javno zdravstvo. To je podrazumijevalo uspostavu učinkovitog birokratskog aparata s izgrađenim upravno-pravnim institucijama, a pred njihove zaposlenike postavljalo je sve složenije zadaće. Spomenuti činovnici bili su prisiljeni ovladati novim praktičnim znanjima i vještinama koje postojeći školski sustav nije mogao osigurati. Trebalo ga je osuvremeniti i prilagoditi potrebama društva, čime je bespovratno bio pokrenut proces njegovog posvjetovljanja i podređivanja zahtjevima i povećanim potrebama države. U nastojanju da se na području Monarhije oblikuje cjeloviti školski sustav koji bi obuhvatio sve školske ustanove od pučke škole ve do sveučilišta, 1777. go-

¹ Ne posjeduje primjerke za školske godine: 1902/03., zatim 1906/07., 1907./08. i 1908./09., te

² 1910/11. (op. a.)

Vierter Jahres-Bericht des k. k. Ober-gymnasiums zu Varasdin am Schlusse des Schuljahres 1856.

dine bio je objavljen *Opći školski i naučni sustav* za Kraljevinu Ugarsku i pridružene joj zemlje, popularno nazvan *Ratio educationis*. Novi nastavni plan i program uspio je odgovoriti na spomenute zahtjeve uvođenjem tako zvanih realnih predmeta poput matematike, fizike, prirodopisa i zemljopisa. No, budući da je napredovanjem procesa industrijalizacije, znatno ojačao građanski sloj, on je tijekom prve polovice 19. stoljeća, postajao nezaobilazni čimbenik u gospodarskom, a postupno i u političkom životu Monarhije, zahtijevajući nastavak promjena. S obzirom da ih je konzervativni Metternichov režim uporno odgađao, država se suočavala sa sve brojnijim neriješenim unutarnjim problemima, pri čemu se u prvom planu ponovo našao nedostatak školovanih činovnika i vrsnih stručnjaka. Tako je tijekom perioda neoapsolutizma u nizu modernizacijskih nastojanja uslijedila i reforma sustava gimnazija, službeno nazvana *Osnova za organizaciju austrijskih gimnazija i realki*. Iako je pripremana tijekom nekoliko godina, reforma je odobrena 16. rujna 1849. godine, a prema ministru školstva Leopoldu Thunu koji ju je provodio, popularno je nazvana *Thunova osnova*. Prema njenim odredbama gimnazija je zamišljena kao osmogodišnja škola čiji je glavni zadatak pripremiti polaznika za nastavak školovanja.

Slika 1. Stara zgrada varaždinske Gimnazije – danas ordinarijat Varaždinske biskupije

U varaždinskoj Gimnaziji opisana se reforma počela uvoditi od 1851. godine, a sve važnije promjene i ključna događanja u Gimnaziji i gradu u razdoblju između dviju spomenutih školskih reformi bila su zabilježena u rukopisnoj kronici koju su vodili pripadnici njezinog profesorskog zbora. Počevši od godine 1776., godine katastrofalnog i po Varaždin presudnog velikog požara, kad su upravljanje Gimnazijom umjesto ukinutog isusovačkog reda, preuzeli pavlini, pa do uvođenja nove Thunove osnove, događanja su sustavno bilježena u školskom ljetopisu *HISTORIA REGNI GYMNASY VARASDINENSIS AB ANNO MDCCLXXVI*.³ U njegovom Prologu su između ostalog bile opisane okolnosti izazvane požarom koje su utjecale i na novu organizaciju škole i provođenje nove školske osnove. Nakon toga je ljetopisac godinu za godinom iscrpno izvještavao o svim relevantnim događanjima u Gimnaziji tijekom sljedećih 80-ak godina. Posljednja školska godina sustavno obrađena u ovom ljetopisu bila je 1851./52., gdje su precizno opisane okolnosti pod kojima se u varaždinskoj Gimnaziji uvodila Thunova osnova. Upravo prema njenim odredbama škole su kao trajno svjedočanstvo svoga djelovanja, bile obvezne objavljivati školska Izvješća, pa je time prestalo vođenje ovog školskog ljetopisa.

Izvješća su obično bila izdavana po završetku tekuće školske godine. Iako je njihov sadržaj uglavnom bio službeno propisan, to su bile knjižice čiji je obujam ovisio o aktivnosti konkretne školske ustanove, kreativnosti njezinih profesora i učenika te o zahtjevima trenutno aktualnog političkog sustava. U prvom dijelu *Izvješća* obično su bili objavljivani stručni radovi profesora dotične gimnazije, tekstovi znanstvenog ili pedagoškog karaktera koji su tematikom često vezani uz lokalne prilike i područje u kojem je pojedina gimnazija djelovala. Nakon spomenutog teksta, slijedile su tako zvane *školske vijesti* u kojima se kroz tekstualne izvještaje, statistiku i tablične prikaze, predstavljao cjelokupni život i rad u dotičnoj školi tijekom protekle godine.

Varaždinska Gimnazija je svoje prvo *Izvješće* objavila krajem šk. g. 1852./53., pod nazivom *Pervo godišnje izveštje o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853*. Sadržavalo je svega dvadeset sedam stranica te se u praćenju funkcioniranja škole nadovezivalo na sadržaj spomenutog ljetopisa. Kao i *Izvješće* za sljedeću godinu, bilo je objavljeno na hrvatskom jeziku. No od šk. g. 1854./55., pa do 1859./60. u vrijeme jakog germanizatorskog pritiska tijekom neoapsolutističkog razdoblja i izvješća varaždinske Gimnazije tiskana su na njemačkom jeziku, neka i goticom. Od 1860./61. godine *Izvješća* su redovito bila objavljivana na hrvatskom.

³ Rukopis ovog ljetopisa prvo je stotinjak godina čuvan u okviru fonda gimnazijske *Učiteljske knjižnice*, da bi nakon njegovog osnutka, bio pohranjen u fondovima varaždinskog *Arhiva* gdje je čuvan do 2006. godine. Budući da je riječ o izuzetno vrijednom povijesnom izvoru, *Prva gimnazija Varaždin* je u suradnji s varaždinskim Arhivom, tada objavila ovaj ljetopis u okviru programa proslave 370-godišnjice svojeg djelovanja. (op. a.).

Bile su to knjižice od prosječno 50-ak do 80-ak stranica, uz poneka godišta, posebno pred Prvi svj. rat, koja su sadržavala i više od stotinjak stranica.⁴ Najopsežnije je bilo *Izvešće* za šk. g. 1913./14. koje je sadržavalo čak sto četrdeset devet stranica.⁵ Već krajem Prvog svj. rata ona su sadržajem osiromašivana, uz znatno smanjivanje broja njihovih stranica. Oblikovanjem Kraljevine SHS, ona su se drastično stanjila pa je *Izvešće* za 1920./21. obuhvaćalo jedva petnaest stranica, nakon čega ona više nisu izdavana, opravdavajući to nedostatkom novca.⁶

Nakon šest godina neizlaženja, krajem šk. g. 1927./28. gimnazijski profesori koji su djelovali kroz *Varaždinsku gimnazijsku ekstenzu*, samoinicijativno i na vlastiti trošak ponovno su pokrenuli izdavanje gimnazijskih *Izvešća*. Umjesto suhoparnog službenog izvještaja bogatog statistikom, obnovom njihovog izdavanja nastojalo se, *Izvešća* pretvoriti u almanah radova gimnazijskih učenika i profesora u kojem bi, između ostalog, bili objavljivani i izvještaji o radu i aktivnostima.⁷ No zahvaljujući brznoj reakciji režima ta je inicijativa ubrzo bila ugušena. Uvođenjem *šestosiječanjske diktature*, totalitarni monarhistički režim je nakon 1929. godine, pojačao kontrolu nad svim područjima života, pa se i od školskog sustava očekivalo da radi na jačanju unitarizma. Od prosvjetnih radnika se službenim dopisom tražilo da rade na njegovom učvršćivanju među učenicima, koristeći pritom sve dostupne mehanizme poput izbora nastavnih sadržaja, tema školskih zadaća, referata, propisane lektire,⁸ do djelovanja kroz izvannastavne aktivnosti i učeničke udruge.⁹ Samo prva godišta obnovljenih *Izvešća* uspjela su očuvati u početku zamišljenu svježinu i originalnost, dok su sljedeća bila vraćena u formu službenog izvještaja. Ti su izvještaji, posebno u segmentima koji oslikavaju uspjehe tadašnjeg sustava, bili posebno detaljni, pa su opisi konkretnih postignuća pojedinih školskih aktivnosti i grupa također bili iscrpni. Premda su *Izvešća* svojom vanjštinom bila vizualno relativno jednostavna, ususret 300-godišnjici varaždinske Gimnazije, nekoliko godišta iz 30-ih godina 20. stoljeća predstavlja izuzetak. Tada im je, koristeći tehniku duboreza, svojim likovnim rješenjima naslovnice ilustrirao ugledni umjetnik i predavač *prostoručnog risanja* Vladimir Kralj Međimurec.

⁴ *Izviestje* za šk. g. 1874./75. sadrži 107, dok je *Izveštaj* za 1910./11. imao čak 143 stranice.

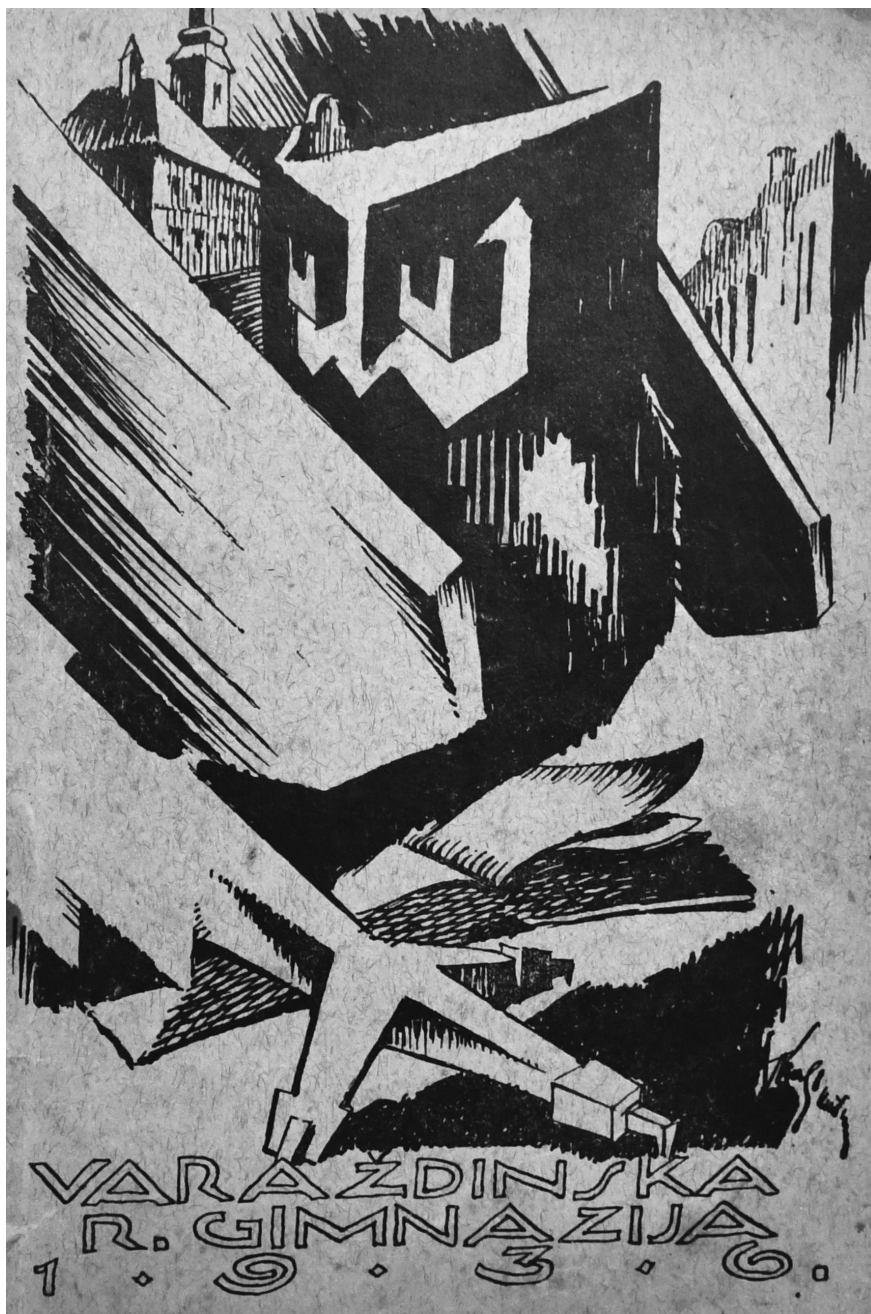
⁵ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1913./14.*

⁶ *Izveštaj kr. realne gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1920.-21.*

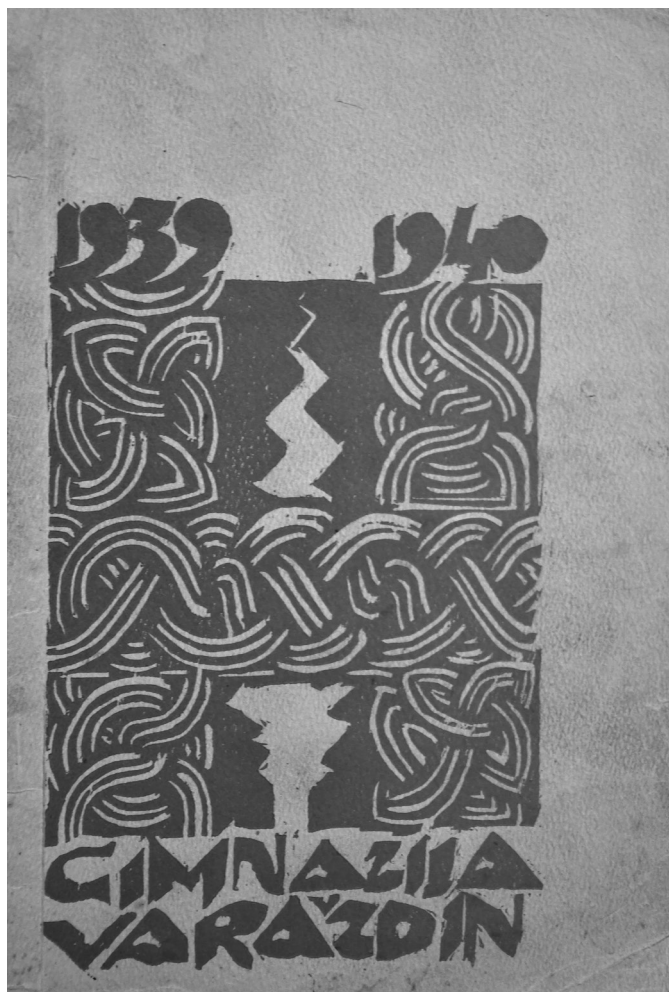
⁷ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin 1928.*, str. 3.

⁸ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin 1932*, str. 18.

⁹ Član 67. Zakonom o srednjim školama od 31. kolovoza 1929. godine.

Slika 2a. Ilustrirana naslovnica Izvješća 1936.

Slika 2b. Ilustrirana naslovnica Izvešća 1940.

Budući da je, izbijanjem takozvanog *travanjskog rata*, Drugi svj. rat zahvatio i ove prostore, raspadom Kraljevine Jugoslavije došlo je do naprasne promjene vladajućeg sustava, što se poklopilo sa završetkom šk. g. 1940./41. Uspostavljanjem Nezavisne Države Hrvatske novi režim nije posvetio pozornost manje bitnim detaljima pa školsko Izvešće za spomenutu godinu nije bilo objavljeno. Za sljedeću 1941./42. godinu i tijekom sljedećih dviju ratnih godina Izvešća su ponovo objavljivana, no bile su to knjižice neugledne vanjštine koje su i brojem stranica , a poseb-

no sadržajem, bile drastično pojednostavljene, svodeći se samo na tabelarne prikaze s popisima profesora i njihovih zaduženja te na popise učenika, rezultate ispita i statistiku njihovog uspjeha.

2. ŠKOLSKE VIJESTI

Neovisno o trenutno aktualnom državnom i političkom sustavu u Izvješćima varaždinske Gimnazije obvezno su bile objavljivane *školske vijesti*, njihov nezaobilazni dio zbog kojeg su prosvjetne vlasti obično podržavale njihovo izdavanje. U njemu su detaljno predstavljani ključni podatci o nastavnom kadru, učenicima, stanju nastavnih zbirki, ali i o životu, radu i postignućima učenika i profesora varaždinske Gimnazije tijekom protekle godine. Obično su uslijedili nakon stručnih i znanstvenih tekstova, ukoliko bi oni bili objavljeni u dotičnom godištu. Uvodni segment *školskih vijesti* najčešće je bio pregled nastavnog programa, tzv. *Naukovna osnova* prema kojem se u ovoj školi odvijao nastavni proces tijekom protekle školske godine. Zahvaljujući njemu saznajemo pojedinosti o nastavnom programu u početku predstavljanom tabelarnim prikazom na četiri do šest stranica. Iz njega je vidljivo koji su se nastavni predmeti predavali u pojedinom razredu, koji su sadržaji pojedinog predmeta obrađivani, uz sažete opise korištenih postupaka i načina rada te koji je fond sati predviđen za njihovo svladavanje. Od šk. g. 1874./75. ovi su podatci bili predstavljani isključivo u tekstualnom obliku¹⁰ i s godinama su postajali sve detaljniji pa im je posvećivan sve veći prostor koji je početkom Prvog svj. rata premašio 20-ak stranica. Potom je ovaj segment sveden na jednu do dvije stranice dok ga obnovljena Izvješća krajem 20-ih godina 20. stoljeća, uopće nisu sadržavala. Od šk. g. 1931./32. *Naukovna osnova* bila je predstavljena sažetim tabelarnim prikazom na jednoj stranici sa preciznim popisom nastavnih predmeta i broja nastavnih sati po razredu, potrebnih za realizaciju programa.¹¹ Budući da se nastavni program do raspada Kraljevine Jugoslavije nije bitno mijenjao, ovaj prikaz se prestalo objavljivati, dok ga u posljednja tri godišta, objavljena tijekom Drugog svj. rata više nisu objavljivali.

Integralni dio svakog objavljenog godišta varaždinskih gimnazijskih *Izvješća*, kako je to bilo navedeno u prvom njihovom godištu iz 1853., bio je *Pregled osnove predavanja po učiteljskih silah*.¹² U ovom dijelu nailazimo na podatke o nastavnom

¹⁰ *Izviestje kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1874./5.*

¹¹ *Godišnji izvještaj Državne realne gimnazije u Varaždinu 1932., str. 10.*

¹² *Pervo godišnje izvestje o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853., str. 18-21.*

kadru, predmetima i razrednim odjeljenjima u kojima su predavali, te o njihovim izvannastavnim zaduženjima. U prvim godištimama to saznajemo iz tabelarnih prikaza u kojima su, između ostalog, bili navođeni obrazovni status i kvalifikacija pojedinog predavača. Od šk. g. 1874./75. ovaj je segment nazivan *Učiteljski sbor* i predstavljan je u tekstualnom obliku,¹³ no tri godine kasnije, ponovno su bili korišteni bogati tabelarni pregledi, dok je u njihovom tekstualnom uvodu navođen precizan pregled premještanja i postavljanja pojedinih predavača.¹⁴ Krajem Prvog svj. rata ovi su podatci prezentirani kroz sažete tekstualne preglede, a na sličan su način bili predstavljeni i u obnovljenim *Izvjescima* od 1927./28. godine. No standardni podatci bili su sistematizirani te iz njih odvojeno možemo pratiti napredovanja, odsustva, bolovanja, premještanja i postavljanja pojedinih predavača.¹⁵ Od šk. g. 1933./34., pod naslovom *Nastavnici*, podatci o nastavnom osoblju ponovno su bili predstavljeni kroz bogat tabelarni prikaz, uz sistematizirane informacije o promjenama navedene u uvodnom tekstu.¹⁶

Slika 3. Gimnazijski profesorski zbor u školskoj godini 1932./33.

¹³ *Pervo godišnje izvjestje o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853.*, str. 18-21. *Izviestje kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1874./5.*

¹⁴ *Izviešće kraljev. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1877./8.*

¹⁵ *Državna realna gimnazija u Varaždinu*, *Godišnji izvještaj za školsku godinu 1927./28.*

¹⁶ *Državna realna gimnazija u Varaždinu*, *Godišnji izvještaj za školsku godinu 1933./34.*

S obzirom na to da su u njima često precizirani vrijeme i mjesto odakle je pojedini profesor stigao u Varaždin, a isto tako i datum i novo odredište prilikom njegovog premještanja iz varaždinske Gimnazije, podaci navedeni u ovom segmentu *Izvješća* izuzetno su dragocjeni. Zahvaljujući njima možemo pratiti fluktuaciju nastavnog kadra diljem, ali i izvan Hrvatske, što pridonosi stvaranju cjelovitije slike o hrvatskom školstvu. Osim prilika koje su u pojedinim razdobljima vladale u ovoj Gimnaziji, iz ovih podataka možemo iščitati i promjene u karijeri pojedinih profesora koji su u njoj radili.

Nezaobilazni dio gotovo svih godišta školskih *Izvješća* varaždinske Gimnazije bio je tzv. *Ljetopis škole*. Nisu ga sadržavala samo prva dva godišta obnovljenih *Izvješća*, zamišljenih kao neka vrsta zbornika radova te posljednja tri godišta sadržajno osiromašenih *Izvješća* objavljenih tijekom Drugog svj. rata. U početku je obuhvaćao dvije do tri stranice, no posebno je iscrpan tijekom razdoblja *šestosijećanjske diktature* kad su se precizno i opsežno nabrajali i opisivali svi ključni događaji. Uz pomoć ovog dijela *Izvješća* možemo pratiti sva važnija događanja i manifestacije u varaždinskoj Gimnaziji, ali i ona u kojima su gimnazijalci i njihovi profesori sudjelovali tijekom minule godine. Događanja su poredana kronološkim redom uz točno navođenje datuma kada se konkretni događaj zbivao. U tom je dijelu *Izvješća* moguće saznati kad je započela ili završila pojedina školska godina ili obrazovno razdoblje. Nailazimo na informacije o svetkovinama koje je gimnazijska mladež slavila tijekom druge polovine 19. stoljeća, poput svetkovine sv. Katarine, sv. Franje Ksaverskog, sv. Vjekoslava i slavenskih apostola Ćirila i Metoda, obilježavajući ih redovito prisustvovanjem svečanoj službi božjoj u gimnazijskoj crkvi.¹⁷ U *Ljetopisima* je navođeno koji su dani u školi i na koji način, bili posebno slavljani, što je ovisilo o trenutnim političkim prilikama. Uvijek su posebno bili obilježavani imendani vladarskog para, te godišnjice njihovoga krunjenja. No oblikovanjem Kraljevine SHS, kasnije Kraljevine Jugoslavije, obilježavani su pogibija narodnih mučenika Petra Zrinskog i Krste Frankopana, te rođendan biskupa Strossmayera, ali i prekid državno-pravnih veza s Austro-ugarskom, dan ujedinjenja i dan sv. Save. Tu saznajemo kada su Gimnaziju posjetili nadbiskup, ban, veliki župan ili školski nadzornik, kad su se odvijala pojedina posebno važna događanja poput preseljenja u novoizgrađenu školsku zgradu,¹⁸ posvećivanja gimnazijskog barjaka¹⁹ ili proslavljanja 300-te obljetnice ove Gimnazije.

¹⁷ *Izvišće kraljev. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1877./8., str. 53.*

¹⁸ *Izvišće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1877./8., str. 47.*

¹⁹ U razdoblju od 1852. do 1944. godine, varaždinska je Gimnazija u dva navrata dobila i proslavila posvećivanje svoga barjaka. Prvi put se to dogodilo 14. srpnja 1872. godine, kad je barjak poklonila gospođa Josipa Veber. Drugi put je gimnazijski barjak posvećen 17. svibnja 1914. godine, a posvetio ga je nekadašnji učenik, nadbiskup Antun Bauer, koji je barjak poklonio Gimnaziji. (op. a.).

Slika 4. Nova zgrada Gimnazije u funkciji od 1870./71.

U okviru školskih vijesti je, pomoću preciznih popisa kroz godinu nabavljenih knjiga, posebno predstavljeno stanje inače vrlo bogate gimnazijske knjižnice. Prije provođenja školske reforme u njoj su uz knjige i literaturu bila pohranjena sva ostala nastavna sredstva i pomagala koja su nakon reforme postala jezgro novoosnovanih predmetnih zbirki. Zbog njenog lakšeg i uspješnijeg korištenja, nakon dobivanja zasebnog prostora u novoizgrađenoj gimnazijskoj zgradi, knjižnica je bila razdvojena na učiteljsku i učeničku, dok su za njihovo vođenje bili zaduživani posebni knjižničara.

U nastojanju da se poboljša uvjete i kvalitetu nastave, odredbama reforme škole su bile obvezne oblikovati i redovito popunjavati zbirke učila i nastavnih pomagala, namijenjene nastavi pojedinog predmeta. Tako su od sredine 19. do polovine 20. stoljeća u varaždinskoj Gimnaziji bile opremljene relativno bogate nastavne zbirke za prirodopis, fiziku, kemiju, prostoručno crtanje, matematiku, povijest i zemljopis koje se, uz potporu darivatelja ili prema financijskim mogućnostima škole, nastojalo redovito upotpunjavati i prilagođavati trenutnim potrebama u nastavi. Osim redovi-

tim putem ili darovima, zbirke su posebno u međuratnom razdoblju, upotpunjavane radovima učenika i profesora, a znatnu pomoć pritom je pružila i *Zajednica doma i škole*. U svojstvu voditelja ili čuvara pojedine nastavne zbirke za to su brinuli predavači konkretnog predmeta, precizno izvještavajući o sadržaju, kretanjima i stanju u zbirci. U početku su to uglavnom bili tekstualni izvještaji s popisima nabavljenih učila i nastavnih pomagala, uz povremeno naveden izvor i novčanu vrijednost. Tijekom 20. stoljeća često su to tablični prikazi sa sistematiziranim brojčanim pokazateljima količine i vrste učila i pribora koje zbirke sadrže.²⁰

U mnogim godištima gimnazijskih *Izvješća* saznajemo o radu udruga koje su djelovale u varaždinskoj Gimnaziji. Najstarija i dugo jedina takva udruga bilo je *Društvo za podpomaganje siromašnih učenikah*, kasnije nazivano Potporno društvo, osnovano kako bi pomagalo siromašnim učenicima kojima obitelj nije mogla snositi troškove obrazovanja. Od njegovog osnutka u lipnju 1865. godine²¹ u *Izvješćima* su redovito podastirani podaci o sredstvima kojima raspolaže, o poduzetim potpornim aktivnostima i darovateljima. U početku su to bili sažeti tekstualni pregledi, no 10-ak godina kasnije oni su zauzimali i do tri stranice u okviru kojih su uključivani jednostavni tabelarni prikazi rashoda.²² Početkom 80-ih godina 19. stoljeća bile su uključene tablice prihoda i rashoda, popisi imovine te članova utemeljitelja i podupiratelja. Na prijelazu stoljeća ovi su izvještaji obuhvaćali i po nekoliko stranica, pred Prvi svj. rat i do 20-ak, kojima se javnost temeljito obavještavalo o stanju društva i njegovih zaklada.²³

Od 1906. godine, počelo je djelovati *Gimnazijsko učeničko društvo "Svačić"*, prvo kao tamburaški zbor koji je ubrzo prerastao u tamburaško društvo²⁴ u okviru kojeg su oblikovani kvalitetan tamburaški i pjevački zbor te salonski orkestar. Oni su priređivali glazbeno-deklamatorne produkcije, povremeno dopunjavane amaterskim predstavama i organiziranim plesom. Bez *Svačićevog* sudjelovanja ubrzo je postala nezamisliva svaka ozbiljnija priredba u Gimnaziji, a njegovi programi znatno su obogatili kulturnu i zabavnu ponudu u gradu te su sustavno praćeni i u već spominjanoj rubrici *Ljetopis*. No uvođenjem šestosiječanjske diktature, totalitarni režim je pojačao kontrolu nad svim područjima života i rada, nastojeći kontrolirati najveći dio učeničkih slobodnih aktivnosti u školi. One su uklopljene u nanovo organizirano Varaždinsko gimnazijsko udruženje "Svačić". Prema novom ustrojstvu

²⁰ *Državna realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1933./34.*, str. 34-42.

²¹ *Izvestje kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1866.*, str. 25.

²² *Izviestje kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1875./6.*

²³ *Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1913.-14.*, str. 107-126.

²⁴ *Koncert gimnazijskog tamburaškog društva "Svačić", Hrvatske pravice br. 8 od 20. II. 1909.*, str. 5.

udruženja, njegove glazbene aktivnosti bile su organizirane u okviru glazbene sekcije, uz koju su djelovale: literarna, znanstvena, sportska, likovna šahovska i filatelistička sekcija. Njihovim radom rukovodili su i nadzirali ga profesori, ovisno o njihovim sklonostima, a njihovo djelovanje predstavljano je u posebnim izvještajima u okviru rubrike *Đačke udruge*, uvedene u okviru obnovljenih *Izvešća*, objavljivanih od šk. g. 1927./28.

Izbijanjem Prvog svj. rata u varaždinskoj Gimnaziji je djelovalo *Udruženje skauta*, kako bi pomoglo boljem i učinkovitijem funkcioniranju vojnih i državnih službi u ratnim uvjetima. Ratna godišta *Izvešća* izvještavaju i o njegovom djelovanju i organizaciji.²⁵ U strahu od širenja zaraze, aktivnost skautske udruge se tijekom ratnih godina počela drastično smanjivati i s vremenom je zamrla. No tijekom *šestosiječanjske diktature* organizacija skauta bila je obnovljena kao jedna od *Đačkih udruuga* u školi. U obnovljenim *Izveščićima* varaždinske Gimnazije u šk. g. 1927./28. bio je oformljen poseban segment pod naslovom *Đačka udruženja* i zadržan je do izbijanja Drugog svj. rata. Ovdje iz godine u godinu možemo pratiti oblikovanje i rad učeničkih udruuga kroz koje je gimnazijska mladež predvođena svojim profesorima, korisno usmjeravala svoje aktivnosti i upotpunjavala dio slobodnog vremena. U Gimnaziji su tada djelovali: Podmladak Crvenog Križa, Ferijalnog saveza, Jadranske straže, *Stijeg Skauta* i *Planinki*, Francuski klub i Aero-klub. Njihova postignuća i poduzete aktivnosti u tekućoj godini obvezno su bila predstavljena kroz sažete opise u svakom godištu *Izvešća*.

Pod utjecajem ideja tzv. *nove škole*, gimnazijski su profesori, svjesni potrebe za dodatnim radom s nadarenim učenicima, tijekom šk. g. 1927./28., organizirali rad posebnih grupa učeničkih slobodnih aktivnosti. Pod nazivom *radne jedinice*, one su, predvođene predmetnim profesorima, počele djelovati izvan okvira redovite nastave, nastojeći okupiti uspješnije i ambicioznije učenike koji su pokazivali određene sklonosti i darovitost. Već u prvoj godini njihovog djelovanja bile su organizirane radna jedinica za kemiju, fiziku i prirodopis,²⁶ a sljedeće godine planirano je da se prema mogućnostima formiraju i druge. Njihov rad je tijekom nekoliko godina moguće pratiti kroz izdvojene izvještaje o radu objavljivane u gimnazijskim *Izveščićima*. No uvođenjem *šestosiječanjske diktature*, režim ih je uključio u reorganizirano gimnazijsko udruženje *Svačić*. Prema novom ustrojstvu udruženja u njegovu znanstvenu sekciju bile su okupljene *radne jedinice* koje su predvođene profesorima prirodoslovnih predmeta, do tad uspješno djelovale kao samostalne grupe slobodnih aktivnosti. Sve te aktivnosti tijekom sljedećeg desetljeća možemo u

²⁵ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1914.-15.*, str. 87-89.

²⁶ *Državna realna gimnazija u Varaždinu, Godišnji izvještaj za školsku godinu 1927./28.*, str. 15-28.

u *Izvješćima* pratiti kroz iskaze o djelovanju već spomenutog učeničkog udruženja Svačić.

U obnovljenim *Izvješćima* možemo pratiti i funkcioniranje nekih novih udruga koje su bitno pridonijele poboljšavanju kvalitete odgojno-obrazovnog rada. Prateći trendove na području poučavanja i nastojeći kroz školski sustav realizirati principe tzv. nove škole, profesori varaždinske Gimnazije pokušali su između ostalog izgraditi partnerski odnos između roditelja i nastavnog osoblja. U tu svrhu je 26. listopada 1929. godine, bila osnovana *Zajednica doma i škole*, specifična udruga roditelja i profesora, nastala s ciljem da se poboljša njihova suradnja na dobrobit učenika.²⁷ *Zajednica doma i škole* sudjelovala je u rješavanju aktualnih problema u školi, pomažući pri popravcima, nabavkama, popuni zbirki, opremanju kabineta i ostalih prostora. Preko nje su tijekom zimskog raspusta organizirana ponavljanja gradiva i vježbe iz pojedinih predmeta te dodatni programi i tečajevi za proširivanje znanja. Svojim priložima i praktičnom pomoći ona je 30-ih godina 20. stoljeća sudjelovala u rješavanju akutnih problema u školi, a njeno djelovanje praćeno je u *Izvješćima* kroz objavljivane preglede o radu.

Sustavno praćenje zdravstvenog stanja gimnazijskih učenika u *Izvješćima* je započelo neposredno pred Prvi svj. rat u segmentu nazvanom *Zdravstveno stanje gimnazijske mladeži*.²⁸ No, 13. svibnja 1928. godine, zahvaljujući dobroj suradnji gimnazijskih profesora i ravnatelja varaždinskog *Doma zdravlja*, dr. Miroslava Posmodija, bila je utemeljena *Školska poliklinika*. Njezin glavni cilj bila je obrana od oboljenja i očuvanje zdravlja profesora i učenika praćenog na temelju rezultata sistematskih zdravstvenih pregleda. Prvi takav pregled u ovoj Gimnaziji *Školska poliklinika* je provela već tijekom 1927./28. godine.²⁹ Od tada je u obnovljenim *Izvješćima* kontinuirano izvještavano o zdravstvenim prilikama i poduzetim aktivnostima tijekom pojedine školske godine. Isto tako sustavno bio je praćen rad *Varaždinske gimnazijske ekstenze*, ustanove koja je nakon Prvog svj. rata pokrenula izuzetno bogatu andragošku aktivnost u Varaždinu i njegovoj okolici. Krajem 20-ih godina 20. stoljeća počela je smanjivati svoju aktivnost promijenivši svoj naziv u *Pučko sveučilište* o čijoj je djelatnosti bilo vrlo detaljno izvještavano u obnovljenim *Izvješćima*. Uz opise poduzetih aktivnosti i organizacije, neka su godišta, uz podatke o predavačima, vremenu i temi, objavljivala i sažetke održanih javnih predavanja. Premda se o tjelesnom odgoju i sportskim aktivnostima u Gimnaziji počelo izvještavati već početkom stoljeća u rubrici *Tjelesni uzgoj u zavodu*,³⁰ sustavno pra-

²⁷ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin, 1930, str. 8.*

²⁸ *Izvještaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1912.-13., str. 80-81.*

²⁹ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin 1928, str. 13.*

³⁰ *Izvieštaj kralj. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1907.- 1908., str. 46-47.*

ćenje ove djelatnosti bilo je provođeno u obnovljenim *Izvjješćima* varaždinske Gimnazije sve do izbijanja Drugog svj. rata.

Od samoga početka u *Izvjješćima* su gotovo redovito objavljivane naredbe, preporuke, obavijesti, odobrenja i odluke koje su u škole slane s viših razina vlasti. Odnosile su se na funkcioniranje školstva uopće, ali i konkretnih prilika u varaždinskoj Gimnaziji. Ticalo se jezika, uvođenja pojedinih predmeta i novih nastavnih sadržaja, posebnih aktivnosti, obveznih i objavljenih knjiga, provođenja ispita, promjena u nastavnoj osnovi i sl. U početku su ti sadržaji bili objavljivani pod naslovom *Znamenite naredbe i odpisi višjih oblasti*.³¹ Od šk. g. 1863./64. ovaj segment je objavljivao pod nazivom *Važniji odpisi*,³² od 1877./78., kao *Normativne naredbe i važniji odpisi*,³³ a od 1907./08., *Važnije naredbe i odpisi*.³⁴ Obnovljena *Izvjješća* sve do šk. g. 1931./32., ne sadrže ovaj segment te se on još samo u spomenutom godištu objavljuje pod naslovom *Najvažniji raspisi Ministarstva prosvjete*, dok ga slijedeća godišta više ne sadržavaju.³⁵

Još jedan bitan dio gotovo svih objavljenih godišta varaždinskih gimnazijskih *Izvjješća* bio je popis svih učenika svrstanih po razrednim odjelima. Počinje ga se objavljivati već u drugom gimnazijskom *Izvjješću* od šk. g. 1853./54. u obliku jednostavnog tabelarnog prikaza, pod naslovom *Imenoslov gimnazialne mladeži po učinjenom napredku*.³⁶ Uz redni broj te ime i prezime učenika, navođeno je i njegovo porijeklo, tj. mjesto ili zemlja iz koje potiče. Tako je vrlo uočljiva činjenica da je u prvi razred upisivano više od šezdeset polaznika, dok je do završnog osmog razreda, iz različitih razloga opadao i na desetak, a povremeno i manje učenika. Isto tako je taj segment *Izvjješća* od početka 60-ih godina 19. stoljeća objavljivao pod naslovom *Razredba učenikah*.³⁷ Prema podatcima o porijeklu vidljivo je kako su do završetka Prvog svjetskog rata u varaždinsku Gimnaziju bili upisivani učenici iz brojnih hrvatskih sredina poput Krajine, Slavonije, Primorja, Dalmacije, ali i Štajerske, Kranjske, Mađarske, Austrije, Italije, Češke i Galicije. Od šk. g. 1873./74. imena odličnih učenika se u navedenim popisima označavalo podebljanim, masnim slovima.³⁸ Zbog značajno uvećanog broja upisanih učenika od tada su se u prvi razred kontinuirano upisivala po dva paralelna razredna odjela, iako su paralelni razredi u

³¹ *Pervo godišnje izvjestje o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853.*, str. 26.

³² *Program kraljevske gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1864.*, str. 25.

³³ *Izviešće kraljev. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1877./8.*, str. 56.

³⁴ *Izvieštaj kralj. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1907.- 1908.*, str. 42.

³⁵ *Godišnji izvještaj Državne realne gimnazije u Varaždinu 1932.*, str. 17-19.

³⁶ *Drugo godišnje izvjestje o cesarsko kraljevskoj gimnazii varaždinskoj koncem školske godine 1854.*, str. 22-23.

³⁷ *Izvestje kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1861.*, str. 34-37.

³⁸ *Izviestje kralj. realne i više gimnazije varaždinske koncem školske godine 1873./4.*, str. 29-33.

varaždinskoj Gimnaziji prvi puta bili upisani već 1864./65. godine.³⁹ Dvije godine kasnije imena nagrađenih učenika bila su označena zvjezdicom.⁴⁰ Neposredno pred Prvi svj. rat u statusu *privatista* u prvi razred je bila upisana djevojka,⁴¹ a od šk. g. 1917./18. učenice su bile upisivane kao redovne polaznice.⁴² U obnovljenim *Izvješćima* se od 1928./29. godine, uz popise počinje objavljivati i skupne fotografije svih razrednih odjela zajedno sa njihovim razrednim starješinama. U sljedećem godištu bila je pridodana i kolektivna fotografija profesorskog zbora i s takvom se praksom nastavilo do šk. g. 1931./32. U periodu monarhističke diktature ovaj je segment *Izvješća* nazvan *Klasifikacija*, kasnije *Klasifikacija učenika*, dok su porastom broja upisanih učenika od šk. g. 1930./31. u prvi razred bila upisivana tri,⁴³ a od 1936./37. čak četiri paralelna razreda.⁴⁴ U godinama 1938./39. i 1939./40. bio je upisan ukupno 21 razredni odjel, što je bilo maksimalno u stogodišnjem razdoblju izdavanja gimnazijskih *Izvješća*.

U *Izvješćima* također nailazimo na naslove pismenih zadaća koje su učenici pisali iz hrvatskog i njemačkog jezika.⁴⁵ Ubrzo su se počeli objavljivati i podatci o pisanim ispitima i ispitima zrelosti, koji su u početku bili u tekstualnom obliku, uz navođenje rokova održavanja, imena i broja sudionika te rezultata, a od 1877./78. godine i u obliku tabelarnog prikaza,⁴⁶ dok su zadaće⁴⁷ bile objavljivane u rubrici *Zadace i pisane radnje*. U novijim godištima *Izvješća* nailazimo na popise udžbenika i literature koji su propisani za korištenje u nastavi, a nalazimo i popise nagrađenih i stipendiranih učenika te onih koji su bili korisnici raznih vrsta potpora. Od šk. g. 1910./11., uz zadaće i referate zadane u pojedinim razredima, nailazimo i na popise preporučene lektire.⁴⁸ Obnovljena *Izvješća* nisu objavljivala ove podatke, no od šk. g. 1929./30. ponovo su objavljivani popisi pisanih zadaća iz *Hrvatsko-srpskog* jezika i precizni podatci o popravnim te nižim i višim tečajnim ispitima.

Vrlo vrijedan dio gimnazijskih *Izvješća* bili su tabelarni prikazi statističkih podataka, obično objavljivani gotovo na kraju svakog sveska. U prvom godištu bila je to tablica naslovljena Broj mladeži, s navedenim brojem učenika na početku i kraju školske godine raspoređenih po razrednim odjelima.⁴⁹ Već tada su u tablici bili sa-

³⁹ *Izvestje kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1865.*, str. 24.

⁴⁰ *Izviešće kralj. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1875./6.*, str. 73.

⁴¹ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1914.-15.*, str. 122.

⁴² *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1917.-18.*, str. 30-42.

⁴³ *Godišnji izvještaj Državne realne gimnazije u Varaždinu 1931.*, str. 42.

⁴⁴ *Državna realna gimnazija u Varždinu, Godišnji ivještaj za školsku godinu 1936./37.*

⁴⁵ *Program kraljevske gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1862.*, str. 29.

⁴⁶ *Izviešće kraljev. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1877./8.*, str. 59.-60.

⁴⁷ Isto, str. 61-64.

⁴⁸ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1910.- 1911.*, str. 69.

držani podatci o vjerskoj pripadnosti i uspjehu učenika. U kasnijim godištim na-vođeni su i podatci o privatnim učenicima, ponavljačima, stipendistima i učenicima oslobođenim plaćanja školarine, dok se statistika pod naslovom *Broj učenikah*, proširuje na dvije stranice tablica.⁵⁰ Godine 1876./77. uslijedio je naslov *Statistički podatci*,⁵¹ a nakon toga oni su se protegli na tri stranice tablica, jer su u njima, uz podatke o broju pripadnika pojedinih narodnosti, objavljivani podatci o broju pripadnika određenom društvenom staležu i zanimanju roditelja. Početkom 20. stoljeća ovi su podatci tiskani pod naslovom *Statistički pregled*,⁵² a pred Prvi svj. rat zauzimali su čak pet stranica. U osiromašenom *Izvešću* za posljednju ratnu godinu statistika je bila predočena u sažetom tekstualnom obliku na svega jednoj stranici, no tu se spominje i broj djevojaka naznačen u zagradi uz ukupan broj učenika.⁵³ Sličan odnos prema statistici zadržala su i obnovljena *Izvešća* iz 1927./28. godine, služeći se uglavnom tekstualnim prikazima, uz korištenje najjednostavnijih tablica. No u razdoblju *šestosiječanjske diktature* obnovljeni su bogati tabelarni prikazi u kojima se, pod naslovom *Brojno stanje učenika*, kao jedan od ključnih kriterija za raščlanjivanje podataka, uz već spominjane, koristi i kriterij spola.⁵⁴ Premda sadržajno znatno osiromašena, ratna godišta *Izvešća* u periodu od 1941. do 1944. zadržala su statističke prikaze kao jedan od svojih integralnih dijelova. Ukupno gledajući, pomoću ovih prikaza stječemo uvid u uspjeh, broj i spolnu strukturu, religijsku pripadnost, fluktuaciju i porijeklo učenika. Pomoću njih također možemo pratiti rast škole s obzirom na porast broja razrednih odjela i ukupnog broja učenika. Broj upisanih učenika pak je u tom stogodišnjem razdoblju porastao od sto pedeset jedan na početku šk. g. 1852./53., na osamsto dvadeset pet početkom 1943./44. godine.⁵⁵

Premda je već treće godište školskih *Izvešća* varaždinske Gimnazije sadržavalo obavijesti i upute za sljedeću školsku godinu,⁵⁶ od 1874./75. godine *Izvešća* su obično završavala člankom u kojem se ravnatelj zavoda obraćao javnosti. U početku je to bio kratak sažet tekst veličine jednog odlomka i bio je naslovljen: *Buduća će*

⁴⁹ *Pervo godišnje izvestje o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853.*, str. 24.

⁵⁰ *Izvestje kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1862.*, str. 32-33.

⁵¹ *Izviešće kralj. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1876./7.*

⁵² *Izviešće kralj. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1906.- 1907.*, str. 53.

⁵³ *Izveštaj kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1917.-18.*, str. 29.

⁵⁴ *Godišnji izvještaj Državne realne gimnazije u Varaždinu 1932.*, str. 58-61.

⁵⁵ Ovaj je broj, zbog ratnih uvjeta, nešto manji od dosegnutog maksimuma u međuratnom razdoblju. U predratnimje godinama varaždinska gimnazija upisivala i do devetsto dvadeset učenika godišnje.

⁵⁶ *Dritter Jahres-Bericht des k. k. Ober-gymnasiums zu Varasdin am Schlusse des Schuljahres 1856.*, str. 27.

školska godina.⁵⁷ Budući da je najvažnija informacija u njemu bila najava slijedeće školske godine, prvenstveno je bio namijenjen roditeljima, starateljima i učenicima i obično je završavao potpisom ravnatelja. Dvije godine kasnije ovaj je tekst bio naslovljen kao *Na obavijest*,⁵⁸ dok je u obnovljenim *Izvješćima* bio naveden pod naslovom *Obavijest* za i sadržajem je s vremenom postajao sve opsežniji. Diktatorski *šestosijećanjski* režim ga je u godištu za 1931. nazvao *Uputstva za*, a od šk. g. 1933./34. objavljivan je pod naslovom *Naredba za*, sve do izbijanja Drugog svj. rata.

3. STRUČNI I ZNANSTVENI TEKSTOVI

Prema tada uobičajenoj praksi i *Izvješća* varaždinske Gimnazije su sve do šk. g. 1891./92., redovito sadržavala tekstove znanstvenog ili pedagoškog karaktera čiji su autori bili gimnazijski profesori kojima je njihovo pisanje i objavljivanje bilo sastavni dio radne obveze. Od tada u varaždinskim gimnazijskim *Izvješćima* više nisu bili objavljivani radovi njezinih profesora, uz izuzetak godišta iz 1909./10., kad je u skladu s vladinim odobrenjem, bio objavljen stručni rad profesora Milana Stahuljaka. Bio je to tekst njegovog predavanja na temu *Osobine hrvatske pučke i starogrčke glazbe*, održanog u okviru bogatog programa *Svačiceve* interne priredbe priređene 29. svibnja 1910. godine u prostoru gimnazijske *risaone*.⁵⁹ Kad je Varaždinska gimnazijska ekstenza 1927. godine, ponovno pokrenula izdavanje *Izvješća*, u skladu s namjerama pokretača, započelo je objavljivanje radova profesora i učenika. što je nastavljeno tijekom nekoliko sljedećih godina, kad je *šestosijećanjski* diktatorski režim u potpunosti obustavio ovu praksu.

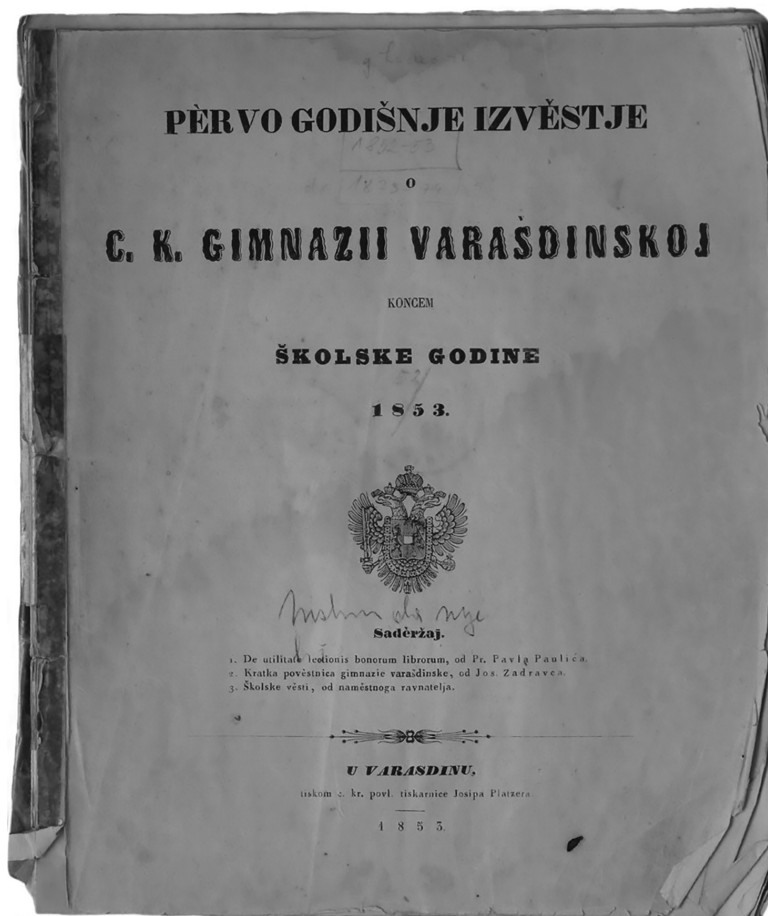
Sadržaj objavljenih tekstova pokrivaio je područja različitih struka i često je vezan uz Varaždin i varaždinski kraj. Već u prvim *Izvješćima* objavljena su dva rada. Jedan od njih bila je na latinskom jeziku napisana pjesma u heksametru: *Marljivo čitanje dobrih knjiga nužno je čovjeku koji teži mudrosti*.⁶⁰ Bila je to svojevrsna pohvala čitanju u kojoj njezin autor, otac Pavao Pavlić, jedan od posljednjih franjevac u profesorskom zboru nakon reforme, objašnjava zašto je potrebno čitati dobre knjige.

⁵⁷ *Izviestje kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1874./5., str. 106.*

⁵⁸ *Izviestje kralj. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1877./8., str. 83.*

⁶⁰ *Izviestje kr. velike gimnazije u Varaždinu za školsku godinu 1909.-10., str. 47.*

Pervo godišnje izvestje o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853.

Slika 5. Pervo godišnje izvjestje o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853.

Premda je u većini godišta obično objavljivan po jedan tekst u nekim su *Izvješćima* bila objavljena po dva, a ponegdje i tri kraća rada.⁶¹ Poneki opsežniji radovi bili su objavljeni u dva, a poneki, poput rada *Aesthetsko tumačenje Horacijevih oda*, prof. Adolfa Zagode, čak u tri godišta.⁶² Premda ih je većina pisana hrvatskim, neki su od

⁶¹ *Program des K. K. Gymnasiums zu Warasdin am Schlusse des Schuljahres 1860.*

⁶² Tumačenje prve knjige objavljeno je na 33 stranice u godištu za 1885./86., druga je obrađena na 28 stranica u sljedećem godištu, a tumačenje treće knjige na 35 stranica objavljeno je u *Izvješću* za 1889./90. godinu.

tih radova napisani latinskim i slovenskim jezikom, a u godištima kad je čitavo *Izvješće* bilo objavljeno na njemačkom i većina stručnih radova bila je na njemačkom jeziku. Uz tekstove u kojima je obrađivana lokalna tematika u varaždinskim gimnazijskim *Izvješćima* nailazimo i na niz radova u kojima su obrađivane opće teme iz različitih područja znanosti i umjetnosti. Njihovi su autori bili poznati stručnjaci, a neki od njih su, osim kao prosvjetni djelatnici, bili aktivni u kulturnom i društvenom životu.

Jedan od prvih svjetovnjaka uključenih u profesorski zbor varaždinske Gimnazije nakon uvođenja nove *Thunove osnove*, predavač prirodoslovlja Franjo Folprecht u *Izvješću* za 1855./56. godinu objavio je kratku raspravu *O grananju struje*. Na osam stranica teksta pisanog na njemačkom i goticom, on prvo obrazlaže teoriju, a zatim slijedi praktično razmatranje kroz formule i račune, te opisi mogućih načina primjene uz tri grafička prikaza za ilustraciju.⁶³ Još kao učitelj početnik u požeškoj maloj gimnaziji, predavač prirodoslovlja, Josip Križan počeo je u njenim *Izvješćima* objavljivati tekstove stručnog i pedagoškog karaktera.⁶⁴ Nakon prelaska u Varaždin, već je u *Izvješću kraljevske gimnazije Varaždinske* koncem šk. g. 1870. objavio tekst pod naslovom *O najnovijih stečevinah u akustici i analogiji med zvukom i svetlom*. U članku je obradio pojedine pojave vezane uz zvuk i svjetlost, nalazeći analogiju među njima. Rad je upotpunio kratkim historijatom njihovog istraživanja. U *Izvješćima* za 1873./74. godinu predstavio je temu *Važnost i poraba spektralne analize*. Predstavio je uporabne mogućnosti te tada nove metode, ilustrirajući sve nizom podataka iz povijesti istraživanja, pri čemu je pokazao temeljito poznavanje najnovije literature toga vremena. U *Izvestju Kralj. Velike i realne gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1876./7.* potražio je odgovor na pitanje *Da li je fizika za više naobraženje na gimnazijah potrebita i kako da se ista prema tome predaje*. Pritom je želio objasniti njezin doprinos odgoju i obrazovanju i način njenog predavanja, budući da je u školskim programima bila tek nedavno izdvojena iz filozofije.

Mnogo vrjednija od općih tema bila su istraživanja i obrada tema lokalnog karaktera. Na području prirodoslovlja ona su često predstavljala prva sustavna istraživanja pojedinih fenomena. Tako je čuveni prirodoslovac dr. Adolf Jurinac,

⁶³ *Vierter Jahres-Bericht des k. k. Ober-gymnasiums zu Varasdin am Schlusse des Schuljahres 1856.*

⁶⁴ Kao početnik, Josip Križan je u *Izvestju o kraljevskoj maloj gimnaziji u Požegi, 1867.*, objavio svoj rad *Mathematika na gimnazijah s osobitim obzirom na geometričku obuku*. Na taj se rad sadržajno nadovezuje članak *Vrijednost matematike na gimnazijah za više obraženje i njezina važnost u naravoslovnih znanostih*, objavljen u sljedećem godištu, tvoreći s njime logičnu cjelinu. Godinu dana kasnije obradio je temu s područja psihologije *Vrijednost i korist dušoslovlja za praktičan život i njegov upliv na umjetnost i druge znanosti*.

sustavno proučavajući živi svijet varaždinskog područja, istražio ihtiofaunu Drave, Plitvice i Bednje. Nakon svojih kasnijih korekcija utvrdio je aktualno stanje i popis vrsta, a uz latinska i aktualna hrvatska imena zabilježio je i sva lokalna narodna imena riba. Svoje rezultate predočio je javnosti u dva godišta gimnazijskih Izvješća pod naslovom *O ribah u Dravi, Plitvici i Bednji*,⁶⁵ što je prvi takav sustavni pregled važan i za sva daljnja istraživanja na ovim prostorima. Nakon nekoliko godina daljnjih istraživanja, dr. Jurinac je u *Izvješćima* objavio tekst pod naslovom *Kičmenjaci okolice Varaždinske*⁶⁶ u kojem je predstavio njihovu podjelu, načinio njihov popis i naveo zanimljivosti vezane za pojedine skupine, što je također prvi takav pionirski rad.⁶⁷ Kao Dodatak spomenutom tekstu, dr. Jurinac je u obliku pregleda, predstavio *Leptire velikaše (makrolepidoptera) okolice Varaždinske*. U okviru navedenog pregleda, na pet stranica je pobrojao sto trideset četiri vrste spomenutih leptira koje je uspio odrediti do objavljivanja članka, što predstavlja početak sustavnih entomoloških istraživanja na varaždinskom području. U posljednjem *Izvješću* u kojem je objavljen stručni rad profesora u tom razdoblju,⁶⁸ namjesni učitelj Antun Pichler obradio je *Biljevni sag okolice varaždinske*. Kroz popise biljaka koje je tada bilo moguće pronaći u pojedinim životnim zajednicama, na 40-ak stranica teksta, upoznao nas je s bogatstvom flore varaždinskog kraja.

Značajni rezultati istraživanja varaždinskih profesora zabilježeni su na području leksikografije i književnosti. Čuveni leksikograf i književni povjesničar Matija Valjavec je u *Izvješćima* za godinu 1856., objavio svoj prijevod Goetheove *Ifigenija v Tavridi* na slovenski. U *Izvješćima* za godinu 1857./58., objavljenom na njemačkom i otisnutom goticom, klasični filolog Franjo Vratiško obradio je *Metrički uvjetovane oblike* kod Homera.⁶⁹ Kao drugi rad u spomenutom *Izvješću*, prof. Valjavec je, također na njemačkom i goticom, objavio tekst *Uzorak slovenskog oko Predvora u Gorenjskoj*. U njemu je kao doprinos poznavanju slovenske dijalektologije, na primjerima narodnih pjesama iz okolice Kranja, analizirao tamošnji govor i njegove razlike od standardnog slovenskog jezika.⁷⁰ Nastavljajući svoja dijalektološka razmatranja, 20-ak godina kasnije, pod naslovom *Narodne pripoviesti u Izvješćima* je objavio dvadeset jednu narodnu priču iz Štajerske koje su na njegov poticaj i prema njegovim uputama, prikupili i zapisali štajerski polaznici varaždinske Gimnazije, ko-

⁶⁵ Prvi dio ovog Jurinčevog rada koji sadržava 35 stranica teksta, objavljen je u *Iztješću* za 1879./80., dok je u sljedećem godištu objavljen i preostali dio njegovog rada od ukupno 25 stranica teksta.

⁶⁶ *Izvješće kralj, velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1883./4.*

⁶⁷ *Izvješće kralj, velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1883./4.*

⁶⁸ *Izvješće kralj, velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1890./91.*

⁶⁹ *Sechster Jahres-Bericht des k. k. Ober-gymnasiums zu Varasdin am Schlusse des Schuljahres 1858.*

⁷⁰ Isto: str. 7-20.

risteći narječje svojeg kraja.⁷¹ Naveo ih je, kako je naglasio, *kao primjer prostonarodnoga govora i prinos poznavanju jugoslovenskih dijalekta*. Poznati klasični filolog Sebastijan Žepić u *Izvešćima* za 1859./60. i 1860./61., predstavio je temu *Poraba predlogah u Gundulića i Palmotića*. Od ostalih književnih tema Armin Pavić je pisao *O dubrovačkih prevodiocih gerčkih tragedijah Vetraniću, Buniću i Luke-reviću*,⁷² dok je u sljedećem godištu objavio tekst *Aristotelova definicija pjesničke umjetnosti*. Akademijin suradnik Ivan Milčetić obradio je temu *O poslanicama XVI vijeka i dubrovačko-dalmatinskoj periodi hrvatske književnosti*.⁷³

Pedagoške teme postale su aktualne nakon što je šk. g. 1873./74. počelo spajanje varaždinske niže *realke* i niže gimnazije. Sljedeće godine bila su objedinjena njihova ravnateljstva i nastavni kadar. Ovim objedinjavanjem varaždinska Gimnazija je dobila dva smjera. Prva četiri razreda nazivana su realno-gimnazijskim i u njima je predavano gradivo određeno nastavnim planom i programom uz dodatak *prostoračnog i geometrijskog risanja*. Dok su prva dva razreda svim učenicima bila zajednička, u trećem su učenici mogli odabrati realni ili humanistički smjer. Razlikovali su se po tome što su humanisti učili grčki, a polaznici realnog smjera, prvo talijanski, a kasnije francuski jezik. Iste je godine namjesni učitelj Franjo Selak u *Izvešćima* objavio raspravu *Realne gimnazije ili gimnazije i realke*,⁷⁴ dok je tadašnji ravnatelj Franjo Bradaška dvije godine kasnije objavio tekst *O realnoj gimnaziji*.⁷⁵ No vladinom naredbom od 28. lipnja 1879., ova je kombinacija bila ukinuta,⁷⁶ pa je od sljedeće godine varaždinska Gimnazija ponovno škola klasičnog tipa.

Nakon što je *Varaždinska gimnazijska ekstenza* od šk. g. 1927./28. poduprla ponovno objavljivanje *Izvešća*, obnovljen je i običaj objavljivanja radova gimnazijskih profesora u njima, što je bilo prakticirano u prvih nekoliko obnovljenih godišta. Već u *Izvešću* za godinu 1927./28., prof. Vladimir Deduš objavio je članak *Novi život - nova škola* u kojem je objasnio suradnički odnos *nove škole* prema roditeljima, pri čemu je naglasio kako je suradnja važna u shvaćanju novog odnosa prema osobi učenika ali i pri kreiranju novih nastavnih metoda i odabiru nastavnog sadržaja.⁷⁷ Osnivanje nove udruge Zajednice doma i škole on je najavio u svom članku *Dom i škola* objavljenom u *Izvešću* za godinu 1928./29. Nakon opisa posljedica nedovolj-

⁷¹ *Izviestje kr. realne i velike gimnazije i nale gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1874./5.*

⁷² *Izvestje kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1867.*

⁷³ *Izviešće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1881/2.*

⁷⁴ *Izviestje kr. realne i velike gimnazije i nale gradske realke u Varaždinu koncem školske godine 1874./5.*

⁷⁵ *Izviestje kralj. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1876./7.*

⁷⁶ *Izviešće kraljev. Realn10-ake i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1878/79.* str. 60

⁷⁷ *Godišnji izvještaj realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin, 1928.,* str. 4-9.

ne brige roditelja za ukupni razvoj i napredovanje njihove djece i obrazlaganja za dataka suradnje roditelja i škole najavljeno je da će se prilikom upisivanja učenika u šk. g. 1929./30. roditeljima predložiti da se uplatom godišnje članarine upišu u spomenutu udrugu.⁷⁸

Od općenitih povijesnih tema valja spomenuti rad predavača povijesti i geografije Franje Koržineka, koji je u *Izvešću za 1854./55. godinu*, na 10-ak stranica na njemačkom, razradio teze *O podjeli svjetske povijesti*,⁷⁹ dok je dvije godine kasnije uslijedila rasprava prof. Wenzela Križeka *O prvobitnim sjedištima, širenju i prvotnom razvoju slavenske kulture*.⁸⁰ Profesor povijesti i geografije Petar Matković je, kao svojevrsni prilog povijesti geografskih otkrića u *Izvešću za šk. g. 1858./59.*, objavio svoju raspravu *Carstvo svećenika Ivana*, koju je 3. ožujka 1856. izložio na zasjedanju češkog kraljevskog društva znanosti u Pragu. Nastavljajući svoje studije pomorskih karata u bibliotekama Venecije, Padove i Verone, provedene tijekom jesenskih praznika 1858, prof. Matković je sljedeće 1859. godine nastavio rad u Beču. Rezultat ovog rada je rasprava *Stare ručno pisane pomorske karte u Carskoj biblioteci u Beču*, objavljena na njemačkom u *Izveščima za godinu 1859./60.*

Tri godine kasnije vjeroučitelj Josip Zorić, na dvadeset pet stranica teksta, predstavio je *Vek i delovanje Gergura VII.*,⁸¹ dok je u *Izveščima za godinu 1864./65.* povjesničar Slavoljub Streer izložio *Neke misli ob "občoj historiji" kao predmetu gimnazijske obuke*.⁸² Klasični filolog Leonardo Jurmić je 1877./78. godine na 30-ak stranica kroz *Demostenov život i rad* nastojao predstaviti političku situaciju u Ateni i onodobnom helenističkom svijetu.⁸³ Povjesničar Franjo Trnka je šk. g. 1884./85. na trideset pet stranica objavio odlomak iz svojeg opsežnijeg rada o Aleksandru Severu pod naslovom *Aleksander Sever, s naglaskom na njegovu unutarnju vladavinu*.⁸⁴

No i na kulturno-povijesnom području, uz razmatranje općih tema veliku vrijednost imala su istraživanja i obrada tema lokalnog karaktera. Ona su često predstavljala početak sustavnog proučavanja nekih domaćih problema. U Pervom *godišnjem izveštju o c. k. gimnazii varasdinskoj koncem školske godine 1853.*, gimnazijski propovjednik i vjeroučitelj Josip Zdravec je primjerice, kao drugi po redu u njemu objavljeni tekst, na ukupno sedam stranica predstavio *Kratak pregled povestnice gimnazije varaždinske*. U tekstu je izložio njezinu povijest od dolaska isusovačkog

⁷⁸ *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu, Varaždin, 1929, str. 24.*

⁷⁹ *Dritter Jahres-Bericht des k. k. Ober-gymnasiums zu Varasdin am Schlusse des Schuljahres 1855.*

⁸⁰ *Fünfter Jahres-Bericht des k. k. Ober-gymnasiums zu Varasdin am Schlusse des Schuljahres 1857.*

⁸¹ *Program kraljevske gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1863.*

⁸² *Izvestje kraljevske gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1865.*

⁸³ *Izviešće kraljev. realne i velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1877./8.*

⁸⁴ *Izviešće kralj. velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1884/5.*

reda u Varaždin do 1852. godine. No, na temelju podataka koji su mu bili na raspolaganju, nije bio u stanju utvrditi točan početak njenog djelovanja.⁸⁵ Pod naslovom *Poviest gimnazije Varaždinske*, na istu je temu 20-ak godina kasnije,⁸⁶ pisao ondašnji gimnazijski profesor Franjo Pongračić.⁸⁷ No, njegov je rad mnogo iscrpniji, a obrađuje uglavnom razdoblje od stotinjak godina, od ukidanja isusovačkog reda 1873. godine, pa do svoje suvremenosti. Rad je obogatio popisima ravnatelja i profesora ove škole u navedenom razdoblju, te statistikom broja učenika od šk. g. 1776./77. do 1872./73.⁸⁸ Kao rezultat sustavnog rada na uređivanju gradiva varaždinskog gradskog arhiva, nastao je i rad profesora povijesti, Julija Jankovića pod naslovom *Pismohrana slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*.⁸⁹ Na više od četrdeset stranica, prof. Janković je dao presjek povijesnih zbivanja od povelje hrvatsko-ugarskog kralja Andrije II., izdane 1209. godine, do 19. stoljeća. Ilustrirao ga je pomoću povelja i povlastica, te dnevnih i upravnih spisa varaždinskog arhiva. Pri tom je ujedno načinio prvi objavljeni popis njegovog tada poznatog sadržaja, postavljajući temelje arhivističke djelatnosti u Varaždinu.

Među povijesnim radovima objavljenim u obnovljenim *Izvješćima* valja istaknuti tekst povjesničara Krešimira Filića *Život i prilike grada Varaždina od god. 1840.-1860.* objavljen u *Izvješću* za šk. g. 1928./29.⁹⁰ Tadašnji predsjednik *Varaždinske gimnazijske ekstenze* prof. Milan Kaman je na svečanoj akademiji povodom 10-te obljetnice njezinog djelovanja 13. travnja 1930. godine, sustavno, kronološki predstavio njezin izuzetno bogat i uspješan rad i aktivnosti tijekom prvih 10-ak godina. Ovaj je izvještaj pod naslovom *Narodno prosvjeđivanje, Deset godina prosvjetnog rada drž. realne gimnazije u Varaždinu* bio objavljen u *Izvješću* za šk. g. 1929./30.⁹¹ Posljednji stručno-znanstveni tekst objavljen u *Izvješćima* bio je istraživački rad prof. Filića *Knjižnica Varaždinske gimnazije*, objavljen u *Izvješću* za šk. g. 1932./33. U njemu je na 10-ak stranica predstavio historijat knjižnice jedne od najstarijih gimnazija u Hrvatskoj.⁹²

⁸⁵ Josip Zadravec je u varaždinskoj Gimnaziji radio svega jednu školsku godinu, da bi već početkom

⁸⁶ školske godine 1853./54. kao kateheta bio premješten u netom osnovanu varaždinsku realku. (op. a.)

⁸⁷ *Izvješće kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine 1873.*

⁸⁸ Franjo Pongračić je u varaždinskoj Gimnaziji predavao latinski i grčki, a od 1879. pa do svoje smrti 1899. godine, uspješno je obavljao dužnost ravnatelja. (op. a.)

⁸⁹ *Niti Pongračić se ne upušta u razmatranje vremena mogućeg osnivanja varaždinske Gimnazije.*

⁹⁰ *Izvješće kralj, velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine 1887./8.*

⁹¹ *Godišnji izvještaj Državne realne gimnazije u Varaždinu 1930.*, str. 28-33.

⁹² *Godišnji izvještaj državne realne gimnazije u Varaždinu 1933.*

4. ZAKLJUČAK

Premda su se u takozvanom socijalističkom periodu i u varaždinskoj Gimnaziji odvijale brojne i korjenite promjene, među kojima je škola na neko vrijeme napustila i program i naziv gimnazije, tijekom više od četrdeset pet godina ona nije objavila ništa slično *Izvješćima* kakva poznajemo u ranijem razdoblju. Tek s povratkom gimnazijskih programa i imena u jeku raspada socijalističke Jugoslavije, varaždinska je Gimnazija za šk. g. 1991./92. objavila *Ljetopis*. U njemu je nakon kraćeg presjeka kroz povijest škole, ukratko predstavljen pregled stanja i zbivanja u školi tijekom spomenute školske godine. Značajan dio ovog izdanja predstavljaju skupne fotografije učenika svih razrednih odjela i njihovih razrednika te pojedinačne fotografije svih polaznika maturalnih razreda. Nakon ponovnog prekida, većeg od 10-ak godina, varaždinska je Gimnazija od šk. g. 2002./03.. počela kontinuirano izdavati *Ljetopis* škole. U njemu se, uz bogat foto-materijal, objavljuje izuzetno veliko bogatstvo podataka o životu i djelovanju škole, posebno o radu brojnih grupa slobodnih aktivnosti, dodatnom izvannastavnom i nastavnom radu te uspjesima učenika, uz nezaobilazni foto-album polaznika. Na taj način je Gimnazija, danas *Prva gimnazija Varaždin*, nastojala dostojno predstaviti rad i djelovanje ove ustanove kao što su ih ranije predstavljala nekadašnja *Izvješća*.

Budući da sadrže veliko bogatstvo podataka, *Izvješća* varaždinske Gimnazije, kao i suvremeni školski *Ljetopisi*, predstavljaju izuzetno vrijedan dio naše kulturne ostavštine. Ona su ujedno prvorazredni povijesni izvor koji uvelike pomaže pri proučavanju povijesti ove Gimnazije i povijesti grada Varaždina u periodu od stotinjak godina tijekom kojih su bila gotovo redovito izdavana. No, uzimajući ih kao cjelinu, zajedno s *Izvješćima* svih ostalih škola, ona isto tako mogu značajno pridonijeti rasvjetljavanju i proučavanju historijata školstva na širim prostorima. Stoga je razumljivo postaviti pitanje njihove trajne zaštite i posvetiti mnogo veću pozornost čuvanju preostalih, sad već malobrojnih, primjeraka ovih izuzetno vrijednih povijesnih vrela. Znanstveni tekstovi i brojni stručni radovi koje su u njima objavljivali gimnazijski profesori, predstavljali su rezultat njihovog sustavnog proučavanja i istraživačkog rada. U suvremeno doba oni su značajan doprinos proučavanju prošlosti, kulture ili prirodnih osobitosti varaždinskog područja te ih je nemoguće zanemariti kao temelj u svakom recentnom istraživačkom projektu koji obuhvaća konkretnu lokalnu problematiku.

Prilog 1. Pregled varaždinskih gimnazijskih Izvješća u posjedu varaždinskih ustanova

Školska godina	Gimnazijska knjižnica	Knjižnica i čitaonica M. Ožegović	Gradski muzej Varaždin	Državni arhiv Varaždin
1852-1853	0	0	1	0
1853-1854	0	0	1	1
1854-1855	0	0	1	1
1855-1856	0	0	0	0
1856-1857	0	0	1	0
1857-1858	0	0	0	1
1858-1859	0	0	1	0
1859-1860	0	0	1	1
1860-1861	0	0	1	0
1861-1862	0	0	1	0
1862-1863	0	0	1	1
1863-1864	0	0	1	0
1864-1865	0	0	1	0
1865-1866	0	0	1	0
1866-1867	0	0	1	0
1867-1868	0	0	1	0
1868-1869	0	0	1	0
1869-1870	0	1	1	1
1870-1871	0	0	1	1
1871-1872	0	0	1	1
1872-1873	0	0	1	1
1873-1874	0	0	1	1
1874-1875	0	0	1	1
1875-1876	0	0	0	1
1876-1877	0	0	0	1
1877-1878	0	1	0	1
1878-1879	0	1	1	1
1879-1880	0	1	0	0
1880-1881	0	1	1	1
1881-1882	0	1	1	0

1882-1883	0			
1883-1884	0			
1884-1885	0	0		
1885-1886	0	0		
1886-1887	0	0		
1887-1888	0	0		
1888-1889	0			
1889-1890	0		0	
1890-1891	0	0		
1891-1892	0			
1892-1893	0			
1893-1894	0			
1894-1895	00			
1895-1896	0			
1896-1897	0			
1897-1898	0			
1898-1899	0	0		
1899-1900	0	0		
1900-1901	0	0		
1901-1902	0			
1902-1903	00	0		
1903-1904	0			
1904-1905	0			
1905-1906	0			
1906-1907	0	0		
1907-1908	0	0		
1908-1909	0	0		
1909-1910	0		0	
1910-1911	0	0		0
1911-1912	0			
1912-1913	0			
1913-1914	0			
1914-1915	0			
1915-1916	0		0	

1916-1917	0	I	0	0
1917-1918	0	I	I	I
1918-1919	0	I	I	I
1919-1920	0	I	I	I
1920-1921	0	I	I	I
1927-1928	0	I	I	0
1928-1929	0	I	0	0
1929-1930	0	I	I	I
1930-1931	0	I	I	I
1931-1932	0	I	I	I
1932-1933	0	I	I	I
1933-1934	0	I	I	I
1934-1935	I	I	I	I
1935-1936	I	I	I	I
1936-1937	I	I	0	I
1937-1938	I	I	0	I
1938-1939	I	I	I	I
1939-1940	I	I	0	I
1941-1942	I	I	I	0
1942-1943	I	I	I	0
1943-1944	I	I	I	0

LITERATURA

- 1/ Krešimir FILIĆ, Varaždinska gimnazija 1636.-1936.
- 2/ *Izvješća* varaždinske Gimnazije 1853.-1944.
- 3/ Gimnazija - SC "Gabriel Santo" (Varaždin 1636.-1986.), Varaždin, 1986.

SUMMARY

SCHOOL REPORTS ISSUED BY *GIMNAZIJA VARAŽDIN*

After the implementation of the new educational reform (informally known as the Thun reform) in Gimnazija Varaždin, according to its requirements the school started publishing their annual reports. They were issued for about one hundred years from 1852 to 1944, after the end of each school year. Their contents entailed the entire activity overview of Gimnazija Varaždin and the accomplishments of their teachers and students throughout the past year. Due to the value of the data they contain, they are an exceptional source for researching the history of the school, the past of the city of Varaždin and Croatian education in general.

An additional value of the reports are professional and scientific papers that cover a variety of topics from language and literature, history, art, culture, pedagogy, and numerous disciplines in the field of natural sciences. Those were usually published at the beginning of the report by teaching staff of the school. The results of their research work often represented a significant contribution to the study of the past, culture, or natural features of the Varaždin region and even today represent a quality basis and starting point for contemporary research in these areas.

Key Words: Education system; Varaždin; Gimnazija Varaždin; school associations; school yearbooks.